

Írta: Krázné Szabó Piroska

FACILITÁLÁS A GYERMEKVÉDELEMBEN

A gyermekvédelmi törvény végrehajtása közben felmerült egyik új igény a Fővárosi GYIVI-ben a gyermek sorsáról való döntés-előkészítő tárgyalásokon a facilitátor alkalmazása. A törvény ugyan nem sorolja fel a team-munkában mint szükséges résztvevőt, de a gyakorlat során kiderült, hogy úgy a helyezési, mint a felülvizsgálati tárgyalásokon csak akkor lehet a gyermek érdekeit szolgáló döntést meghozni, ha ebben az érdekeket, elképzeléseket és szemléletet tekintve igen különböző tagokból álló csoportban a beszélgetést egy független szakember segíti. Ő lett a facilitátor.

A facilitátorokat az intézet vezetői kérték fel erre a munkára, és a személyes megbeszélésen elmondták, azt várják el tőlük, hogy a csoport munkájában a gyermek érdekének megvalósulását és az új törvény betartását tartásuk szem előtt. A facilitátor adminisztratív teendője a Népjóléti Közlönyben (XLVIII. évf. 12. sz.) megjelent 4. számú adatlap (Hosszútávú gondozási terv., Elhelyezési javaslat és terv.) és az 5. számú adatlap (Egyéni elhelyezési terv.) kitöltése az ülések alatt, mintegy jegyzőkönyvként. Ilyenformán a facilitátornak ebben a speciális helyzetben két más feladata is van, mint általában.

1. Szakemberként fontos résztvevője a munkacsoportnak, értékeket közvetít, új, lényeges információkat visz be, így sok esetben meghatározza a csoport döntésirányát.
2. Vezeti a jegyzőkönyvet.

A tanácskozások kereteit és tematikáját a 4-es, 5-ös adatlap kérdéssora határozza meg.

Az ülések előkészítésében a facilitátor nem vesz részt, a résztvevők nagy részével és az esettel a tanácskozáson találkozik először.

A csoportülést 1,5 órára tervezzük, de valójában addig tart, ameddig a gyermek, vagy testvérek esetében gyermekek sorsát mindenki számára megnyugtatóan tudjuk megtervezni a következő egy évre. A javaslattétel konszenzusos döntéssel alapszik.

A csoport tagjai egy ülésre jönnek össze, nem beszélnek meg következő találkozást, a küldő intézményt képviselik, illetve a vérszerinti család saját magát. A csoport dinamikáját nagyban meghatározza a megismételhetlenség.

A felülvizsgálatokat az illetékes kerületi gyámhivatalnál tartjuk, ezen részt vesz a gyámhivatal előadója, szerencsés esetben a gyámhivatal vezetője is. Megjelenik a kerületi gyermekjóléti szolgálat képviselője, aki az esetek nagyobb százalékában semmit sem tud a szóban forgó ügyről, és arról sem, hogy ezután az ülés után ő lesz az esetgazda. A felvilágosítás és az erre vonatkozó szakmai kérdések megválaszolása a facilitátor dolga lett. Így alakult. Nem könnyű szerep, hiszen a facilitátor előtt sem titok, hogy nincsenek meg a gyermekjóléti szolgálatoknak az eszközeik, sok esetben az embereik sem, ennek a hatalmas munkának az elvégzéséhez. Megjelenik az ülésen a gyermekotthon, diákotthon képviselője, vagy a nevelőszülő(k). A tanácskozást a Főv. GYIVI családgondozója és a gyámhivatal készíti elő, ők hívják meg a résztvevőket. Eddig a pillanatig az eset gazdája a GYIVI családgondozója, általában ő az, aki az esetről a legtöbbet tudja.

Ezek az emberek, akik sok esetben 6-8-10 éve nevelik, gondozzák vagy éppen elhagyták a gyermeket, itt és ekkor találkoznak először ilyen összetételben. Ez önmagában is sok konfliktus lehetőségét magában rejtő helyzet, amit egy független segítő-vezető nélkül nagyon nehéz elképzelni, ugyanis a résztvevőknek megvan a saját szerepük, felelőségük, érdekük, amit először megmutatni, tisztázni szeretnének, és csak egy következő lépés lenne, hogy képviselni is tudják. Amikor a gyermek ilyen hosszú ideje nem a vérszerinti családjában nevelkedik, arra a kérdésre, hogy ennek mi az oka, a felsorolt szereplők mindegyike mást fog mondani, és azt a mást őszintén gondolja és hiszi is. Ezeknek

a sok-sok éven át kialakult, őrzött, féltett állásoknak a megvizsgálása, sokszor lebontása vagy új stratégiák kiépítése a feladata ezeknek a munkacsoportnak.

K. J. (16 éves), aki évek óta egy vidéki gyermekotthonban él, a tanácskozáson tudta meg, hogy ő „állami gondozott”, a szülei „adták intézetbe”, és ha a szülei úgy szeretnék, bármely pillanatban hazamehetne. A szülők nem vettek részt a megbeszélésen, így ez az információ úgy jutott a gyermek tudomására, hogy nem tudtuk segíteni a családi beszélgetést erről. Mindenki, aki a gyermeket és a családot gondozza, megígérte a segítséget az ügyben. Csak remélni tudjuk, hogy ez most jobban fog sikerülni, mint az előző években.

A felülvizsgálati tanácskozások a régi és az új szemlélet találkozásának színterei, hiszen itt jelennek meg a régi, törvény nélküli korszak diszfunkciói és ennek következményei. Ez azt is jelenti, hogy itt adódik leginkább lehetőség az új, együtt gondolkodás igényének kialakítására a gyermek érdekeiről, vérszerinti kapcsolatairól. Ennek a segítője és az ebből adódó konfliktusok kezelője a facilitátor.

A gyermekvédelmi törvényt követő első helyezési tanácskozások tervezésénél kiderült, hogy egy-egy csecsemőotthonból több gyermek is elhelyezésre vár. Az az ötlet jött, hogy „tömbösítve” helyezzük a gyermekeket, akkor a csecsemőotthonoknak nem kell többször is eljőnniük. Ha valaki nem értené, a „tömbösítés” azt jelenti, hogy 4-5-6 gyermek sorsát egyszerre terveznénk. Az ötletet magát sértőnek éreztem egy-egy gyermek sorsa szempontjából, nyilván hagyományokról van szó, így azzal érveltem, hogy 4-5-6 szülő egyszerre sok egy ülésen, külön-külön pedig sokat kellene várniuk egymásra. Ezt végképp nem fogadták el a szakemberek, mert hogy a vérszerinti szülő eleve minnek („a törvény írja elő” – mondtam, és ezzel megnyertem a csatát), másrészt úgysem fognak eljönni, és különben is, egy csecsemőnél mit akarok tervezni? Lelkesítő beszédem, mely szerint a csecsemő az, akinél igazán tervezni lehet, hisz előtte az élet, nem talált túl nagy tetszésre, de hiszem, hogy valami új került a beszélgetés résztvevőinek szemléleti repertoárjába.

Ugyancsak ebből az időből való az az eset, amikor az egymást követő helyezési tanácskozásokon kiderült, hogy testvérekről van szó, és mindkét gyermek örökbe adható. A szakemberek úgy gondolták, hogy az örökbeadás esélyeit rontanánk, ha ezt a testvérdolgot erőltetnénk, úgyse ismerik egymást a gyermekek, hagyjuk. Nem hagytam, hogy hagyják. A résztvevők meggyőzéséhez egészen a gyermekek kamaszkoráig szaladtam előre, hogy ott mit fog jelenteni nekik az egymásba kapaszkodás. Szemléletileg kellett elfogadniuk, hogy a csecsemőség nem egy állapot, hanem egy folyamat része, ha tervezek, a folyamatot kell tekintenem. Itt így lehetett továbblépni. A megjelenő konfliktusok kezelése nagy csoportvezetői gyakorlatot (lehetőleg többféle csoportban) követel. Sok esetben a tanácskozásokon való drámai családi tanácskozások szinte csábítják a résztvevő szakembereket, hogy elmenjenek a pszichoterápia felé. Bár erre nem alkalmas ez a helyzet, és a célja sem a terápia, mégis jó lenne, ha az életükről, problémájukról való beszélgetés igényét elvinnék a kliensek magukkal, és a terepen találnának partnereket ennek folytatására. Példaként csak éppen megemlítve a drámai találkozásokat:

- amikor a 14 éves leány találkozott a még mindig fiatal apjával, akit egész élete során egyszer látott, és aki rögtön haza akarta vinni. A kislány elutasította az apát, az apa magyarázta, hogy miért nem tudta nevelni, és közben alakult közöttük valamilyen kapcsolat. Reméljük, lesz, aki segítse őket.
- a 3 testvér, akik 8-16 évesek, és soha nem tudtak egymásról. Itt a felülvizsgálati tanácskozás előszobájában bemutatták őket egymásnak. Hogyan tovább lelkileg és praktikusán?
- amikor az anya találkozik két nagykorú, annak idején örökbe adott lányával, akik életük során kinyomozták egymást és az öccsüket (akinek a felülvizsgálati tanácskozása volt), és tartották vele a kapcsolatot. A bemutatkozásnál derült ki, ki kicsoda.

És nem kevésbé nehéz a helyzete annak a nevelőszülőnek sem, aki öt éve nevel egy gyermeket, és a tanácskozáson találkozik először a vérszerinti szülővel. Ekkor fogja föl, hogy kapcsolatot kell

tartania, mi több építenie a szülőkkel. Ott jelenik meg előtte először az a „veszély”, hogy a gyermeket vissza kell adnia a családjának.

Ezeknek a helyzeteknek a feloldása, és a tanácskozásoknak az eredeti célnál való megtartása úgy, hogy a helyzetek hozta információt a döntés előkészítésébe be lehessen építeni, a facilitátor dolga és felelőssége.

Ezt a munkát alig egy éve kezdtük el. Ennyi idő arra volt elég, hogy kiderüljön, szükség van rá vagy sem. Remélem, hogy beszámolómmal segít ennek a kérdésnek az eldöntésében. Magam, facilitátor kollégáim és azok a munkatársaim, akikkel már eddig is csoportban dolgoztam, azt mondják, segítő (facilitátor) nélkül felelős, jó döntést hozni nem lehet, olyan sokrétű a feladat. Csak remélni tudjuk, hogy az egy év múlva esedékes felülvizsgálatokon, amelyek a most javasolt tervek megvalósulásáról fognak szólni, a vizsgálatok szervezői fontosnak fogják tartani a facilitátorok munkáját.